

УДК 334.012.61: 334.7. 631

JEL Classification: D24; L26; Q11; Q12

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103061>

В. А. МАМЧУР, кандидат економічних наук

Рейтингова оцінка рівня самозабезпечення господарських формувань в аграрному секторі

Мета статті – розробити рейтингову оцінку рівня самозабезпечення господарських формувань в аграрному секторі як інструментарію стратегічного моніторингу їх розвитку та функціонування.

Методика дослідження. Базується на концепції активної політики реалізації підприємницького потенціалу на селі, складовими якої є заходи щодо рейтингового оцінювання ефективності розвитку господарських формувань в аграрному секторі. Використано такі наукові методи: діалектичний метод наукового пізнання процесів і явищ; монографічний (аналіз наукових здобутків українських і закордонних учених, аналіз етапів розвитку підприємництва); графічний (для отримання синтезованого уявлення щодо об'єкта дослідження, виявлення його складових, встановлення причинно-наслідкових зв'язків); емпіричний (щодо комплексної оцінки сучасного стану об'єкта дослідження); абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формулювання висновків).

Результати дослідження. Оцінка рівня самозабезпечення господарських формувань в аграрному секторі дала змогу встановити, що перш за все необхідно нарощувати конкурентні переваги в ресурсному потенціалі, а саме: збільшувати поголів'я великої рогатої худоби, свиней, овець і кіз, розширювати посівні площі під овочами, картоплею, зерновими і кормовими культурами. Все це можливо реалізувати за вливання додаткових фінансових ресурсів і належної державної підтримки аграрної сфери економіки.

Елементи наукової новизни. Охарактеризовані етапи розробки комплексної порівняльної рейтингової оцінки, яка використовується в процесі дослідження стану підприємств галузі. Визначено, що підсумкова рейтингова оцінка повинна враховувати всі важливі параметри розвитку підприємств галузі. Проведено рейтингове оцінювання рівня самозабезпечення господарських формувань, що може використовуватись як інструментарій стратегічного моніторингу їх розвитку та функціонування.

Практична значущість. Проаналізовано сучасний економічний стан, розроблено рейтингову оцінку рівня самозабезпечення господарських формувань в аграрному секторі, як інструментарію стратегічного моніторингу галузей національного господарства. Табл.: 6. Рис.: 5. Бібліогр.: 19.

Ключові слова: рейтинг, оцінка, самозабезпечення, господарські формування, аграрний сектор.

Мамчур Володимир Анатолійович – кандидат економічних наук, заступник завідувача відділу підприємництва, кооперації та агропромислової інтеграції, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: mamchur111@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1300-3633>

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин, реформування аграрного законодавства, пандемії, наслідком якої стають серйозні виклики для глобальної економіки, а звідси і для аграрного сектору економіки, значна кількість теоретико-методологічних засад розвитку конкурентоспроможності господарських формувань, до яких відносять господарства населення, фермерські, сімейні фермерські господарства, а також сільськогосподарські підприємства, вимагають нового теоретико-методологічного осмислення та оцінки їх розвитку.

Активний розвиток малих господарських формувань в аграрному секторі актуалізується не лише за рахунок вирішення соціальних завдань – підвищення зайнятості, доходів, рівня і якості життя населення сільських територій, збереження традиційного сільського укладу життя і промислів, а й економічних завдань – забезпечення продовольчої безпеки країни.

Непослідовна аграрна політика щодо підтримки та розвитку малого підприємництва, відсутність ефективних механізмів та інструментів стимулювання й підтримки діяльності селянських, фермерських і сімейних фермерських господарств, їх інфраструктури, а також мізерна або й зовсім відсутня фінансова підтримка від держави

© В. А. Мамчур, 2021

негативно впливають на їх розвиток та функціонування.

За даними Державної служби статистики України, частка малих форм господарювання (фермерських та сімейних фермерських господарств) у виробництві сільськогосподарської продукції становить усього близько 7%, тоді як у розвинених країнах на сімейні фермерські господарства припадає основна частка сільськогосподарської продукції. Особисті селянські господарства, що виробляють понад 40% аграрної продукції, не тільки не вважаються формалізованими учасниками ринку, а їхня діяльність розглядається як додаткове джерело доходу сім'ї та забезпечення продуктами харчування власного виробництва.

Усе це свідчить про недостатню увагу до ролі малих господарських формувань, невикористання повною мірою можливостей фермерських і сімейних господарств, господарств населення, в тому числі особистих селянських господарств, у комплексному розвитку як сільських територій, так і нарощування виробництва аграрної продукції, а отже, ефективного розвитку цілісного аграрного сектору економіки. Як висновок - малі форми господарських формувань це найважливіші суб'єкти економічного та соціального розвитку села. Звідси набувають значимості дослідження організаційно-економічних аспектів розвитку малих господарських формувань в умовах сучасної світової кризи, зокрема розробка рейтингової оцінки їх конкурентних позицій в аграрному секторі, що визначає наукову і практичну актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні й практичні аспекти проблеми розвитку фермерських господарств, зокрема і сімейних висвітлено в публікаціях таких науковців, як: Т. Беркута, М. Бетлій [10]; О. Бородіна, І. Прокопа [1]; Ю. Лупенко [8]; М. Малік [5-7, 14]; М. Осипова [9]; Г. Спаський [12]; О. Шпикуляк [6, 7, 14] та ін. Також питанням зазначеної наукової проблематики переймаються і західні науковці, серед яких: N. Acikgoz [15], A. Petrova [18], C. Hill [17], R. Rossi [19] та ін.

Науковими працями вказаних авторів внесено значний вклад у вивчення проблеми розвитку господарських формувань в аграрному секторі, в тому числі малих. Разом із тим, зберігається гостра необхідність

окреслення проблем розвитку селянських, фермерських та сімейних фермерських господарств і господарств населення як суб'єктів, відповідаючи статусу - малі форми аграрного виробництва. При цьому, як правило, стратегії розвитку підприємництва відсутні або відзначаються виключно формальним характером, не підпадають під орієнтир у практиці їх підтримки. Тобто наявна зростаюча потреба проведення рейтингової оцінки конкурентоспроможності господарських формувань в аграрному секторі, що забезпечить реалізацію стратегічних орієнтирів розвитку підприємництва в аграрному секторі економіки. З урахуванням цього, існує необхідність у вдосконаленні та розвитку моделі оцінки рейтингової конкурентоспроможності господарських формувань в аграрному секторі.

Мета статті - розробити рейтингову оцінку рівня самозабезпечення господарських формувань в аграрному секторі як інструментарію стратегічного моніторингу їх розвитку та функціонування.

Виклад основних результатів дослідження. В умовах сучасних агрореформ аграрний сектор вирізняється багатокладністю різних організаційно-правових форм господарювання. Різноманіття форм господарювання - це основна ознака багатокладної сільської економіки, що в сучасних умовах розвитку аграрної економічної науки характеризуються категоріями, як-то «агропідприємство», «агробізнес» та «малі форми агробізнесу». Тлумачення їх досить різноманітне. За деякими: «бізнес - економічна діяльність суб'єкта в умовах ринкової економіки, націлена на отримання прибутку шляхом створення, реалізації певної продукції чи послуг ...» [2, с. 39]. Лаконічне визначення бізнесу малого наведено в економічному словнику: «бізнес малий (англ. small business) - сукупність дрібних і середніх переважно приватних підприємств, що прямо не входять у жодне монополістичне об'єднання, але виконують підлеглу стосовно монополії функцію» [4, с. 24].

Поняття агробізнес вперше у своїх наукових працях використав J. H. Davis (1956), в якому вбачає: «... агробізнес означає суму всіх фермерських операцій плюс виробництво і розподіл продукції, необхідної для постачання фермерських господарств з урахуванням всіх операцій, що здійснюються в зв'язку з транспортуванням, зберіганням,

переробкою і розподілом сільськогосподарської продукції» [16].

Оцінка цих трактувань дозволяє сформулювати власне бачення категорії «агробізнес», під яким слід розуміти діяльність господарюючого суб'єкта у сфері аграрного виробництва, спрямовану на отримання прибутку шляхом створення, виробництва і продажу продукту (продукції) або різних послуг та яка охоплює взаємини між усіма учасниками ринкових відносин у процесі виробництва, транспортування, зберігання, переробки і продажу сільськогосподарської продукції.

У свою чергу під «агропідприємством» розглядаємо особливу форму економічної активності, заснованої на самостійності, на власний страх і ризик.

Як висновок, під малою формою господарювання слід розуміти такий вид господарської діяльності суб'єкта ринку, який характеризується економічною активністю, заснованою на самостійності господарювання, на власний страх і ризик.

В агропромисловому виробництві малі форми аграрного виробництва відіграють важливу роль у збереженні й розвитку сільських територій, забезпеченні продовольчої безпеки. Малий агробізнес став одним із наймобільніших і конкурентоспроможних сегментів аграрної економіки. Самозабезпеченість господарських формувань в аграрному секторі, зокрема малих форм господарювання, проявляється, насамперед, у здатності задовольняти внутрішні потреби в продовольстві на основі конкурентних переваг (ресурсний, виробничий потенціали).

У сформованих умовах економічної нестабільності в країні, спричинених у тому числі пандемією Covid-19, розкрилися деякі внутрішні структурні проблеми аграрного сектору економіки країни. Найзначущішим фактором виходу з ситуації, що склалася і досягнення економічного зростання виступає розвиток малого агробізнесу, які мають першорядне значення для вирішення соціально-економічних проблем на селі. Можливістю для підвищення ефективності реалізації механізмів державної підтримки та стимулювання розвитку малого агробізнесу, стає оцінка рівня самозабезпечення ефек-

тивності господарювання господарських формувань в аграрному секторі. Фактор, що визначає спрямованість та інтенсивність економічної діяльності суб'єктів малого підприємництва, і результатом - ефективніша політики державної підтримки.

Виявлення ключових аспектів щодо оцінювання стану та динаміки функціонування господарських формувань в аграрному секторі стає однією з актуальних проблем в економічній практиці та науці. Важливою складовою цієї проблеми є аналіз стану досліджуваної економічної системи. У зв'язку зі складністю одночасного контролю великої кількості різноманітних показників у фінансово-економічному аналізі значного поширення набули процедури комплексної оцінки, на підставі яких може обчислюватися рейтинг як узагальнена оцінка діяльності господарських формувань. Під рейтингом нами розуміється комплексна характеристика господарюючих суб'єктів аграрної галузі згідно з певною шкалою, де значення рейтингу – це елемент лінійно напівупорядкованої множини.

Одним із варіантів аналізу, що дозволяє отримати комплексну оцінку рівня самозабезпечення господарських формувань і провести їх порівняння, є використання рейтингового оцінювання. За використання останнього можна здійснити оцінку рівня самозабезпечення форм господарювання аграрної сфери. Далі наведено вихідні дані для рейтингової оцінки у вигляді матриці, тобто таблиці, де по рядках зазначено показники, по стовпцях - області та форми господарювання, за якими розглядаються показники. За кожним показником розраховується максимальне значення, яке заноситься в стовець умовного еталонного року (табл. 1).

В якості еталонну нами взято найкращий показник по областях.

$$Ez.n. = \frac{Побл}{En}, \quad (1)$$

де *Побл* - значення показника по області;

En - еталонний показник.

Вихідні показники матриці стандартизуємо відповідно до еталонного значення показника (табл. 2).

**1. Матриця вихідних даних ресурсного потенціалу господарських формувань
в аграрному секторі України**

Область	Поголів'я ВРХ, тис. голів			в т. ч. поголів'я корів, тис. голів			Свині, тис. голів			Вівці та кози, тис. голів		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	71,4	8,7	140,2	27,7	2,9	94,9	82,0	14,3	149,5	2,7	0,6	27,2
Волинська	36,7	5,3	80,0	15,9	2,3	62,5	52,0	22,8	194,3	0,5	0,7	15,2
Дніпропетровська	26,8	3,7	85,7	11,0	1,5	53,2	246,3	26,6	73,0	7,9	1,4	46,0
Житомирська	48,4	5,0	125,5	21,8	2,4	79,5	36,4	11,8	88,5	3,0	0,7	20,2
Закарпатська	0,3	1,3	121,7	0,0	0,8	86,2	9,7	12,7	225,5	1,0	4,3	145,8
Запорізька	16,6	0,6	62,3	6,0	0,2	37,6	127,2	4,1	62,8	22,0	2,7	38,3
Івано-Франківська	6,1	5,4	116,8	2,7	1,7	75,2	212,0	2,7	92,5	0,7	2,8	24,0
Київська	76,6	3,7	30,7	31,0	1,4	24,3	413,2	24,7	80,7	6,9	3,3	20,5
Кіровоградська	22,4	2,6	57,3	9,2	1,1	37,2	116,6	19,4	76,6	3,3	0,4	30,2
Львівська	9,8	7,1	140,7	4,2	3,0	87,1	209,9	19,5	141,4	1,0	4,2	26,4
Миколаївська	13,4	2,2	70,8	5,5	1,0	47,6	32,8	4,4	40,6	4,3	4,6	37,7
Одеська	18,3	0,5	127,5	7,6	0,2	81,8	60,5	8,2	83,5	33,6	2,8	257,4
Полтавська	119,2	10,0	81,8	52,7	4,3	57,4	206,7	14,7	84,6	7,0	0,7	38,8
Рівненська	21,6	2,6	81,1	9,8	1,2	63,2	24,9	4,2	206,0	0,2	0,2	15,2
Сумська	62,2	6,4	69,0	27,1	2,9	41,7	51,1	1,9	57,1	4,5	0,1	32,7
Тернопільська	30,9	0,9	105,0	12,2	0,4	73,8	152,6	9,0	169,2	1,3	0,5	13,3
Харківська	79,3	4,3	82,2	31,3	1,8	46,6	115,7	2,0	78,3	5,2	1,4	62,3
Херсонська	14,1	0,9	66,1	5,8	0,3	46,5	61,8	7,0	33,9	11,0	0,4	20,4
Хмельницька	53,5	10,5	159,7	22,6	4,3	99,9	151,4	16,6	152,8	3,6	0,5	24,9
Черкаська	105,6	5,8	39,0	41,6	2,3	25,7	194,4	20,8	131,5	2,1	0,7	23,9
Чернівецька	6,1	0,6	70,5	2,4	0,2	46,8	55,3	2,9	87,0	1,1	2,7	39,2
Чернігівська	88,8	11,0	58,6	37,9	4,5	47,7	113,3	5,8	74,7	1,6	0,4	24,4
Україна	960,8	104,5	2034,3	400,3	43,1	1350,2	3164,3	277,4	2434,6	129,1	38,3	1037,1
Еталон	119,2	11,0	159,7	52,7	4,5	99,9	425,9	26,6	225,5	33,6	4,6	257,4

Продовження табл. 1

Область	Посівні площі, тис. га			Посівні площі зернові, тис. га			Посівні площі, овочі, тис. га			Посівні площі, кормові культури, тис. га		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	938	265	421	541	159	170	0,4	0,3	145,6	32,4	3,7	86,0
Волинська	209	68	315	107	35	159	0,4	0,7	99,1	10,6	2,1	60,0
Дніпропетровська	859	456	655	435	243	436	3,8	1,2	112,7	14,4	2,5	28,3
Житомирська	642	78	394	331	43	105	2,1	1,4	128,2	30,3	1,8	156,9
Закарпатська	30	6	150	16	5	63	0,0	0,1	52,4	0,4	0,6	40,8
Запорізька	852	341	495	497	202	273	0,5	0,8	43,0	14,1	1,3	30,9
Івано-Франківська	141	32	204	71	16	68	0,1	0,3	76,1	2,6	1,4	65,7

Продовження табл. 1

Київська	780	147	268	460	83	93	2,4	1,0	136,5	35,8	2,6	29,7
Кіровоградська	790	420	496	432	214	206	1,4	0,1	72,4	11,7	1,6	30,5
Львівська	312	67	316	158	34	114	3,3	1,3	151,1	6,7	2,2	76,2
Миколаївська	670	351	546	382	196	302	5,7	1,3	43,3	11,5	1,3	37,4
Одеська	914	378	516	558	240	374	2,5	0,4	56,5	21,5	4,2	15,7
Полтавська	1033	271	419	619	160	217	0,9	0,1	97,5	58,1	3,5	37,1
Рівненська	268	34	293	131	19	128	0,4	0,3	91,9	8,3	0,9	79,2
Сумська	851	132	196	520	81	72	0,4	0,0	75,9	22,5	2,9	43,2
Тернопільська	509	81	250	280	50	143	2,0	0,6	73,2	10,0	0,4	36,2
Харківська	1050	274	484	578	161	288	0,4	0,4	112,9	48,8	3,4	27,8
Херсонська	606	257	553	313	147	289	11,0	5,5	86,4	9,8	0,8	55,3
Хмельницька	787	148	260	413	81	97	0,4	0,3	84,0	23,4	4,7	74,5
Черкаська	780	159	265	469	92	119	9,9	0,3	75,3	47,0	2,9	38,7
Чернівецька	85	26	196	37	10	76	0,0	0,1	56,9	2,7	0,3	43,3
Чернігівська	970	134	201	630	84	54	4,0	2,3	89,6	38,6	3,5	63,1
Україна	15053	4512	8384	8496	2560	4103	52,4	19,2	2042,7	487,9	52,4	1182,7
Еталон	1049,6	456,4	654,5	630,4	243,5	436,3	11,0	5,5	151,1	58,1	4,7	156,9

Джерело: Сформовано та розраховано автором на основі даних [11, 13, 16].

2. Стандартизовані коефіцієнти ресурсного потенціалу господарських формувань в аграрному секторі України

Область	Поголів'я ВРХ			У т. ч. поголів'я корів			Свині			Вівці та кози		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	0,47	0,20	0,60	0,42	0,11	0,62	0,06	0,03	0,37	0,09	0,00	0,11
Волинська	1,00	0,47	0,38	1,00	0,34	0,46	0,17	0,21	0,55	0,07	0,02	0,07
Дніпропетровська	0,18	0,05	0,27	0,17	0,03	0,26	0,20	0,04	0,14	0,26	0,01	0,13
Житомирська	0,45	0,39	0,61	0,47	0,31	0,60	0,04	0,10	0,25	0,13	0,02	0,09
Закарпатська	0,04	1,00	0,92	0,01	1,00	1,00	0,17	1,00	1,00	0,68	1,00	1,00
Запорізька	0,11	0,01	0,19	0,10	0,01	0,18	0,10	0,01	0,11	0,73	0,01	0,11
Івано-Франківська	0,24	0,98	1,00	0,25	0,52	0,99	1,00	0,05	0,46	0,13	0,16	0,19
Київська	0,60	0,15	0,14	0,56	0,09	0,17	0,39	0,10	0,22	0,26	0,04	0,09
Кіровоградська	0,18	0,04	0,27	0,17	0,03	0,27	0,11	0,03	0,21	0,12	0,00	0,13
Львівська	0,18	0,62	0,61	0,18	0,43	0,58	0,46	0,18	0,36	0,09	0,12	0,10
Миколаївська	0,12	0,04	0,26	0,11	0,03	0,27	0,03	0,01	0,09	0,18	0,02	0,13
Одеська	0,11	0,01	0,42	0,11	0,01	0,42	0,04	0,01	0,16	1,00	0,01	0,77
Полтавська	0,71	0,22	0,42	0,73	0,16	0,46	0,15	0,03	0,26	0,20	0,00	0,18
Рівненська	0,47	0,48	0,45	0,49	0,38	0,53	0,07	0,08	0,66	0,02	0,01	0,08
Сумська	0,42	0,29	0,47	0,43	0,22	0,44	0,04	0,01	0,23	0,15	0,00	0,20
Тернопільська	0,38	0,06	0,73	0,35	0,05	0,78	0,23	0,07	0,69	0,08	0,01	0,08
Харківська	0,46	0,09	0,26	0,42	0,06	0,23	0,08	0,00	0,14	0,15	0,01	0,18
Херсонська	0,12	0,02	0,23	0,12	0,01	0,24	0,06	0,02	0,07	0,46	0,00	0,06
Хмельницька	0,42	0,44	0,77	0,41	0,30	0,74	0,14	0,07	0,43	0,14	0,01	0,11
Черкаська	0,85	0,22	0,27	0,78	0,15	0,28	0,19	0,08	0,54	0,08	0,01	0,15
Чернівецька	0,42	0,14	0,56	0,38	0,07	0,57	0,45	0,06	0,40	0,35	0,18	0,28
Чернігівська	0,52	0,48	0,29	0,51	0,33	0,36	0,08	0,03	0,22	0,04	0,01	0,11
Україна	0,38	0,14	0,37	0,36	0,09	0,38	0,15	0,04	0,26	0,24	0,02	0,17
Еталон	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Область	Посівні площі			Посівні площі, зернові			Посівні площі, овочів			Посівні площі, кормові культури		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	0,98	0,98	0,78	0,94	0,97	0,52	0,03	0,05	0,95	0,56	0,19	0,48
Волинська	0,90	0,98	0,65	0,77	0,84	0,55	0,11	0,55	0,73	0,76	0,42	0,38
Дніпропетровська	0,93	0,97	0,91	0,78	0,85	1,00	0,27	0,13	0,55	0,26	0,07	0,12
Донецька	0,89	0,90	0,35	0,83	0,86	0,32	0,05	0,08	0,24	0,49	0,15	0,05
Житомирська	0,94	0,99	0,83	0,81	0,89	0,37	0,21	0,93	0,96	0,74	0,31	1,00
Закарпатська	0,69	0,78	0,49	0,61	0,93	0,34	0,01	0,91	0,61	0,15	1,00	0,40
Запорізька	0,93	0,92	0,66	0,90	0,90	0,60	0,04	0,12	0,20	0,25	0,05	0,12
Івано-Франківська	0,88	0,95	0,75	0,73	0,76	0,42	0,04	0,52	1,00	0,27	0,57	0,73
Київська	0,97	0,96	0,54	0,95	0,89	0,31	0,20	0,36	0,97	0,74	0,23	0,18
Кіровоградська	0,98	0,98	1,00	0,89	0,82	0,69	0,12	0,01	0,52	0,24	0,05	0,18
Луганська	0,88	0,94	0,21	0,72	0,76	0,16	0,00	0,00	0,09	0,29	0,10	0,04
Львівська	0,90	0,95	0,59	0,76	0,81	0,35	0,64	0,98	1,00	0,32	0,43	0,43
Миколаївська	0,94	0,95	0,88	0,89	0,87	0,81	0,53	0,19	0,25	0,27	0,05	0,18
Одеська	0,90	0,94	0,74	0,91	0,98	0,89	0,17	0,06	0,29	0,35	0,14	0,07
Полтавська	0,98	0,98	0,94	0,98	0,95	0,81	0,06	0,03	0,78	0,91	0,17	0,25
Рівненська	0,92	1,00	0,70	0,75	0,95	0,50	0,10	0,46	0,77	0,48	0,37	0,57
Сумська	0,92	0,97	0,58	0,93	0,98	0,35	0,03	0,01	0,79	0,40	0,29	0,38
Тернопільська	1,00	0,97	0,75	0,91	1,00	0,71	0,27	0,37	0,78	0,33	0,07	0,33
Харківська	0,97	0,95	0,66	0,89	0,92	0,65	0,03	0,07	0,55	0,75	0,16	0,11
Херсонська	0,83	0,87	0,82	0,71	0,82	0,71	1,00	1,00	0,45	0,22	0,04	0,25
Хмельницька	0,99	1,00	0,54	0,86	0,91	0,33	0,03	0,12	0,62	0,49	0,44	0,47
Черкаська	1,00	0,97	0,80	1,00	0,93	0,60	0,85	0,08	0,81	1,00	0,24	0,35
Чернівецька	0,92	0,89	0,67	0,67	0,56	0,43	0,01	0,24	0,69	0,48	0,14	0,45
Чернігівська	0,90	0,94	0,43	0,97	0,98	0,19	0,25	0,89	0,68	0,59	0,34	0,40
Україна	0,94	0,95	0,66	0,88	0,89	0,54	0,22	0,22	0,57	0,50	0,15	0,28
Еталон	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Джерело: Сформовано та розраховано автором на основі дослідження.

Для кожної аналізованої області значення її рейтингової оцінки рівня самозабезпечення визначається за формулою:

$$Р_{обл.} = \sqrt[3]{((1 + P_{1j}))^2 + (1 + P_{2j})^2 + \dots + (1 + P_{mj})^2 + 1 + 1},$$

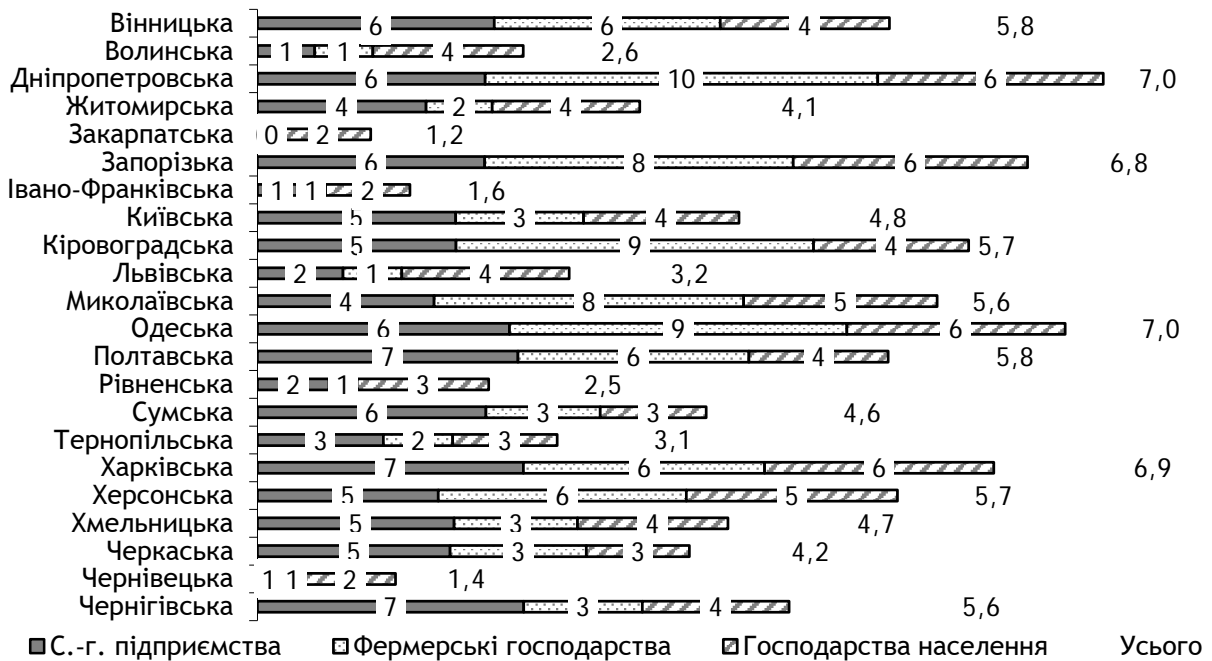
де P_{ij} - показник і-області (тис. гол) j-форми.

Для об'єктивності подальших розрахунків оцінювання рівня самозабезпечення, оцінювані показники зважено на частку землекористування по формах господарювання області до загального рівня землекористування.

$$К_{обл.} = \frac{P_{ij}}{S_{ij}},$$

де P_{ij} - показник і-області (тис. гол) j-форми;

S_{ij} - частка у землекористуванні і-області j-форми.

Рис. 1. Частка господарських формувань у землекористуванні в розрізі областей України

Джерело: Сформовано автором на основі розрахунків.

Ранжування проводиться в порядку зростання рейтингової оцінки. Найвищий рейтинг присвоюється області з максимальним значенням порівняльної оцінки (показник Робр). Так, згідно з розрахунком, найвищим рейтингом рівня самозабезпечення по господарських формуваннях в аграрному секторі з позиції ресурсного забезпечення

характеризуються фермерські господарства Закарпатської області з коефіцієнтом 1,533, другу позицію посідають с-г. підприємства Черкаської області з показником 1,492 та третю позицію посідають господарства населення в тій же Закарпатській області із показником 1,490 (рис. 2).

Рис. 2. Рівень ресурсного потенціалу господарських формувань в аграрному секторі України

Джерело: Сформовано автором на основі розрахунків.

За результатами проведеної рейтингової оцінки можна стверджувати, що конкурентні переваги за ресурсним потенціалом вказаних областей найвищі порівняно з іншими областями.

Як продовження здійснено оцінку виробничого потенціалу означених організаційно-

правових форм господарювання. Вихідні показники матриці даних виробничого потенціалу господарських формувань в аграрному секторі України (табл. 3) стандартизовано до відповідного еталонного значення показника, згідно з формулою (табл. 4).

3. Матриця вихідних даних виробничого потенціалу господарських формувань в аграрному секторі України

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Валовий збір, тис. т								
	зернові			картопля			овочі		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	43915	6880	8483	10	9	18788	83	15	4392
Волинська	6940	1242	4560	27	24	11750	72	91	2643
Дніпропетровська	20089	6058	14047	488	27	4232	950	148	6105
Житомирська	21231	1413	3691	309	200	16998	68	10	3712
Закарпатська	1163	98	2603	228	7	4772	17	2	2766
Запорізька	17774	4562	7369	0	1	1953	95	95	2483
Івано-Франківська	4111	587	2942	2	21	10033	30	23	1762
Київська	34091	3511	4107	322	54	15912	422	115	5251
Кіровоградська	26285	6892	8344	1	1	5312	60	2	2512
Львівська	10373	1068	4317	407	93	15741	237	65	6460
Миколаївська	16356	4646	8829	12	18	1821	3093	198	1941
Одеська	22327	4982	12077	11	1	3478	499	40	2150
Полтавська	45494	5959	10478	72	8	10241	48	7	5389
Рівненська	9054	644	4454	19	9	12911	64	18	2613
Сумська	38104	3548	2799	52	1	9457	25	3	2003
Тернопільська	19215	1916	5641	295	52	9355	119	49	2568
Харківська	26193	4639	11373	2	1	8779	176	68	6252
Херсонська	13556	3468	8800	79	149	2555	5039	798	7339
Хмельницька	30856	3195	4140	16	9	12519	58	31	2367
Черкаська	36453	3750	5676	281	17	7292	1081	26	2565
Чернівецька	2156	227	3852	1	7	5959	5	5	2455
Чернігівська	44641	3396	1722	630	355	11939	47	1	1982
Україна	509450	77418	147609	3428	1076	207533	12403	1826	81705
Еталон	45494	6892	14047	630	355	18788	5039	798	7339

Продовження табл. 3

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Урожайність, ц/га								
	зернові			картопля			овочі		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	75	63	50	255	200	160	448	156	210
Волинська	59	53	29	141	181	171	140	382	214
Дніпропетровська	41	34	32	149	161	151	505	348	177
Житомирська	62	47	35	122	89	103	503	214	220
Закарпатська	69	36	41	206	223	182	286	88	215
Запорізька	33	30	27	176	121	153	131	280	185
Івано-Франківська	54	55	43	77	128	100	550	231	176
Київська	71	62	44	110	161	169	554	365	189
Кіровоградська	54	46	40	271	185	178	58	87	148
Львівська	62	46	38	132	129	125	169	248	194
Миколаївська	38	32	29	327	172	170	740	359	143
Одеська	35	33	32	187	141	97	274	239	142
Полтавська	69	55	48	156	105	118	237	172	221
Рівненська	67	48	35	149	163	191	324	164	212
Сумська	70	63	39	174	153	181	457	116	180
Тернопільська	66	55	39	129	117	164	154	357	235
Харківська	42	40	40	331	195	169	534	464	201
Херсонська	40	32	30	65	142	148	633	451	234
Хмельницька	71	56	43	153	253	116	199	254	222
Черкаська	74	61	48	163	337	189	172	292	176
Чернівецька	55	36	51	400	225	149	84	197	192
Чернігівська	69	56	32	109	154	172	202	64	177
Україна	56	43	36	235	221	169	428	358	195
Еталон	75	63	51	400	337	191	740	464	274

Продовження табл. 3

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Виробництво, тис. т								
	м'ясо			молоко			яйця, тис. шт.		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	393	1	33	186	21	566	381,033	0	525,467
Волинська	77	3	35	79	12	280	28,2667	0	176,733
Дніпропетровська	223	2	28	64	6	215	570,167	0	246,4
Житомирська	12	1	42	107	10	409	78,1333	0	620,233
Закарпатська	1	0	55	0	2	343	0,46667	0	266,833
Запорізька	20	0	26	34	1	187	479,567	0	160,933
Івано-Франківська	43	2	45	13	4	410	234,033	0	254,967
Київська	157	3	60	213	9	182	2696,97	0	635,3
Кіровоградська	15	2	35	57	4	232	127	0	418,8

Продовження табл. 3

Львівська	44	33	53	23	7	453	52,6667	0	345,6
Миколаївська	4	0	27	43	4	254	109,9	0	129,133
Одеська	8	1	31	29	1	292	12,5667	0	198,1
Полтавська	40	2	25	367	28	357	536,1	0	236,367
Рівненська	17	5	34	62	3	299	256,067	0	370,367
Сумська	16	1	30	148	20	230	153,6	0	245,1
Тернопільська	24	3	31	89	1	368	326,167	0	242,067
Харківська	39	0	46	233	9	263	292,4	0	356,733
Херсонська	9	0	31	44	2	233	760,4	0	174,833
Хмельницька	29	3	33	146	30	461	849,4	0	180,533
Черкаська	309	2	29	282	13	176	448,267	0	303,2
Чернівецька	15	1	24	11	1	249	57	0	285,8
Чернігівська	18	2	14	224	20	258	47,4	0	239,767
Україна	1576	69	796	2537	212	6915	9058	0	6960
Еталон	393	33	60	367	30	566	2697	0	635

Джерело: Сформовано та розраховано автором на основі даних [11, 13, 16].

4. Стандартизовані коефіцієнти виробничого потенціалу господарських формувань в аграрному секторі України

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Валовий збір								
	зернові			картопля			овочі		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	0,980	0,980	0,667	0,002	0,013	0,935	0,013	0,020	0,671
Волинська	0,641	0,689	0,403	0,022	0,136	0,657	0,045	0,490	0,454
Дніпропетровська	0,466	0,497	0,828	0,101	0,023	0,158	0,150	0,117	0,699
Житомирська	0,665	0,689	0,332	0,086	1,000	0,968	0,014	0,049	0,650
Закарпатська	0,573	0,457	0,362	1,000	0,341	0,420	0,056	0,087	0,748
Запорізька	0,413	0,476	0,418	0,000	0,001	0,070	0,015	0,096	0,274
Івано-Франківська	0,547	0,667	0,463	0,002	0,247	1,000	0,027	0,253	0,539
Київська	0,909	0,885	0,351	0,076	0,141	0,861	0,076	0,280	0,873
Кіровоградська	0,699	0,621	0,715	0,000	0,001	0,288	0,011	0,002	0,418
Львівська	0,641	0,584	0,343	0,224	0,522	0,791	0,099	0,344	0,997
Миколаївська	0,489	0,483	0,607	0,003	0,019	0,079	0,629	0,199	0,259
Одеська	0,468	0,476	0,735	0,002	0,001	0,134	0,071	0,037	0,254
Полтавська	0,923	0,831	1,000	0,013	0,012	0,619	0,007	0,009	1,000
Рівненська	0,668	0,739	0,450	0,012	0,100	0,826	0,032	0,202	0,513
Сумська	0,881	1,000	0,351	0,011	0,004	0,751	0,004	0,008	0,489
Тернопільська	0,806	0,890	0,717	0,110	0,248	0,753	0,034	0,222	0,635
Харківська	0,520	0,619	0,660	0,000	0,002	0,322	0,024	0,088	0,705
Херсонська	0,396	0,450	0,554	0,021	0,199	0,102	1,000	1,000	0,898
Хмельницька	0,829	0,834	0,366	0,004	0,024	0,700	0,011	0,079	0,406
Черкаська	1,000	0,886	0,732	0,069	0,041	0,596	0,201	0,058	0,643
Чернівецька	0,500	0,303	0,562	0,003	0,101	0,550	0,007	0,063	0,696
Чернігівська	0,886	0,922	0,156	0,111	0,991	0,684	0,006	0,003	0,349
Україна	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Еталон	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Продовження табл. 4

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Урожайність								
	зернові			картопля			овочі		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	1,000	0,992	0,983	0,637	0,594	0,838	0,606	0,335	0,764
Волинська	0,783	0,839	0,563	0,354	0,536	0,898	0,189	0,824	0,780
Дніпропетровська	0,544	0,537	0,634	0,373	0,476	0,793	0,682	0,749	0,647
Житомирська	0,825	0,750	0,691	0,305	0,264	0,540	0,680	0,460	0,802
Закарпатська	0,908	0,566	0,808	0,516	0,661	0,952	0,386	0,190	0,785
Запорізька	0,436	0,470	0,532	0,440	0,359	0,800	0,178	0,604	0,675
Івано-Франківська	0,720	0,867	0,853	0,193	0,379	0,524	0,743	0,497	0,642
Київська	0,936	0,979	0,867	0,276	0,478	0,886	0,749	0,787	0,690
Кіровоградська	0,719	0,721	0,796	0,678	0,549	0,934	0,079	0,188	0,541
Львівська	0,826	0,726	0,745	0,331	0,381	0,657	0,229	0,534	0,707
Миколаївська	0,507	0,513	0,575	0,819	0,510	0,891	1,000	0,774	0,523
Одеська	0,460	0,523	0,635	0,468	0,418	0,507	0,370	0,514	0,516
Полтавська	0,914	0,867	0,948	0,390	0,312	0,618	0,321	0,371	0,807
Рівненська	0,884	0,765	0,685	0,373	0,482	1,000	0,438	0,354	0,775
Сумська	0,931	1,000	0,765	0,436	0,453	0,950	0,618	0,251	0,658
Тернопільська	0,869	0,877	0,777	0,322	0,345	0,862	0,208	0,768	0,858
Харківська	0,558	0,636	0,778	0,828	0,577	0,885	0,722	1,000	0,734
Херсонська	0,525	0,500	0,599	0,162	0,420	0,774	0,855	0,972	0,853
Хмельницька	0,946	0,892	0,841	0,383	0,751	0,607	0,268	0,547	0,808
Черкаська	0,977	0,960	0,940	0,407	1,000	0,991	0,233	0,628	0,641
Чернівецька	0,723	0,567	1,000	1,000	0,666	0,783	0,113	0,423	0,699
Чернігівська	0,910	0,892	0,625	0,273	0,457	0,901	0,273	0,138	0,645
Україна	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Еталон	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000

Продовження табл. 4

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Виробництво								
	м'ясо у забійній масі			молоко			яйця		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	1,000	0,010	0,339	0,537	0,376	0,689	0,118	В.д	0,740
Волинська	0,813	0,088	0,407	0,944	0,871	0,383	0,036	В.д	0,280
Дніпропетровська	0,591	0,007	0,218	0,193	0,063	0,196	0,184	В.д	0,260
Житомирська	0,042	0,030	0,497	0,433	0,600	0,571	0,034	В.д	1,000
Закарпатська	0,062	0,120	1,000	0,002	0,950	0,739	0,003	В.д	0,665
Запорізька	0,052	0,001	0,195	0,102	0,010	0,165	0,155	В.д	0,164
Івано-Франківська	0,650	0,150	0,924	0,225	0,577	1,000	0,433	В.д	0,719
Київська	0,477	0,046	0,665	0,735	0,275	0,242	1,000	В.д	0,973
Кіровоградська	0,044	0,010	0,387	0,197	0,045	0,308	0,047	В.д	0,643

Львівська	0,307	1,000	0,552	0,181	0,473	0,557	0,045	В.д	0,492
Миколаївська	0,013	0,001	0,246	0,168	0,046	0,270	0,046	В.д	0,159
Одеська	0,019	0,004	0,244	0,078	0,009	0,276	0,004	В.д	0,216
Полтавська	0,094	0,015	0,311	0,963	0,487	0,528	0,151	В.д	0,404
Рівненська	0,141	0,320	0,451	0,591	0,428	0,468	0,263	В.д	0,671
Сумська	0,041	0,008	0,492	0,442	0,706	0,447	0,049	В.д	0,551
Тернопільська	0,115	0,065	0,506	0,481	0,071	0,725	0,190	В.д	0,552
Харківська	0,089	0,003	0,349	0,598	0,159	0,237	0,081	В.д	0,371
Херсонська	0,028	0,002	0,253	0,166	0,026	0,227	0,309	В.д	0,197
Хмельницька	0,090	0,039	0,382	0,509	1,000	0,630	0,318	В.д	0,286
Черкаська	0,967	0,024	0,492	1,000	0,379	0,352	0,171	В.д	0,701
Чернівецька	0,401	0,081	0,465	0,326	0,085	0,563	0,184	В.д	0,746
Чернігівська	0,040	0,026	0,167	0,575	0,684	0,362	0,013	В.д	0,389
Україна	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	В.д	0,000
Еталон	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	В.д	1,000

Джерело: Сформовано та розраховано автором на основі дослідження.

Для кожної аналізованої області значення її рейтингової оцінки визначаються аналогічно до оцінки ресурсного потенціалу. Так, згідно з розрахунками, найвищий рейтинг присвоюється фермерським господарствам Львівської області з показником 1,4546, другу рейтингову позицію посідають також фермерські господарства Волинської області з показником 1,4543 і на третьому місці в

рейтингу теж фермерські господарства Хмельницької області з коефіцієнтним показником 1,4514 (рис. 3).

Звідси можна стверджувати, що за результатами проведеної рейтингової оцінки конкурентні переваги за ресурсним потенціалом належать організаційно-правовій формі - фермерські господарства.

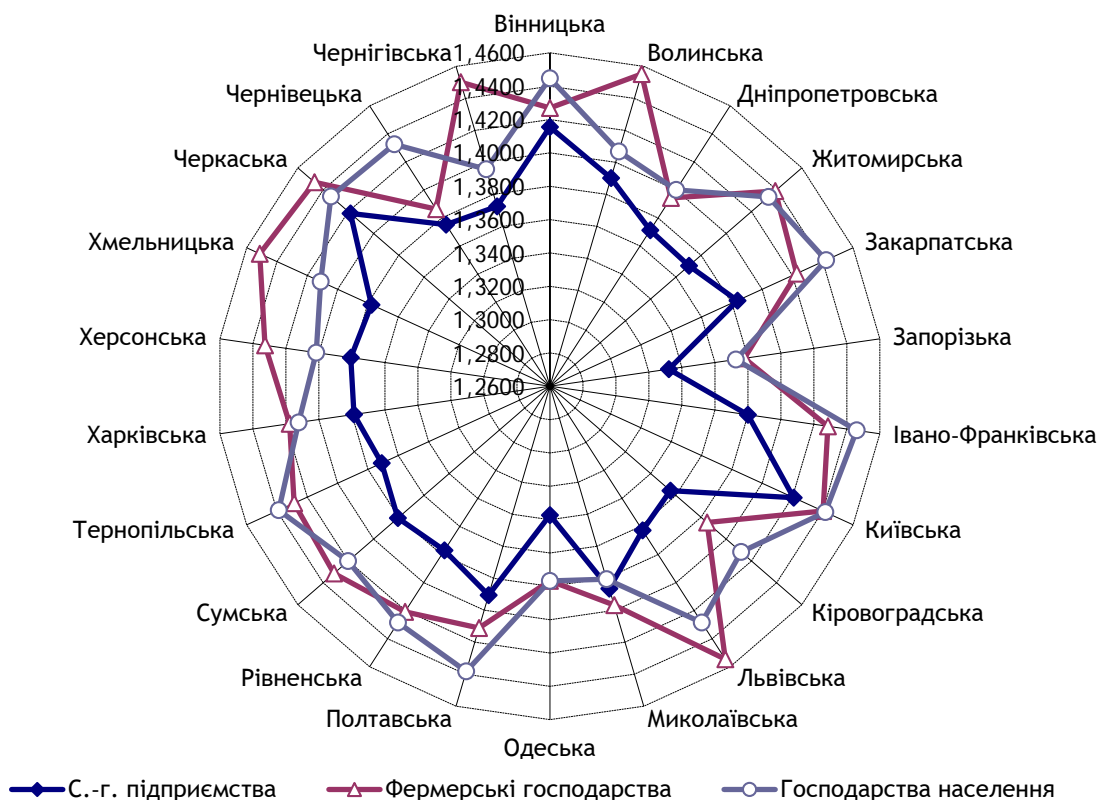

Рис. 3. Рівень виробничого потенціалу господарських формувань в аграрному секторі України

Джерело: Сформовано автором на основі розрахунків.

Завершальним етапом оцінки конкурентоспроможності господарських формувань в

аграрному секторі стає ефективність їх у напрямі забезпечення продовольчої безпеки,

а саме забезпечення відповідного рівня споживання продукції. Вихідні показники матриці даних випуску продукції і виробництва продуктів харчування на душу населення

господарськими формуваннями в аграрному секторі в Україні (табл. 5) стандартизуються до відповідного еталонного значення показника, згідно з формулою (табл. 6).

5. Матриця вихідних даних випуску продукції і виробництва продуктів харчування на душу населення господарськими формуваннями в аграрному секторі України

у постійних цінах 2016 року; гривень

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Виробництво продукції с.г.			Рослинництво			Тваринництво		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	21947	3507	9438	14079	3410	6565	7868	97	2873
Волинська	6851	1543	7580	4415	1388	5110	2436	156	2471
Дніпропетровська	6521	1934	3824	4336	1908	3060	2185	27	763
Житомирська	11362	1095	9655	10597	1014	6061	765	81	3594
Закарпатська	608	136	6218	570	110	2984	38	26	3234
Запорізька	6928	2235	5014	6148	2229	3790	780	5	1224
Івано-Франківська	3420	565	5936	2095	525	3213	1326	39	2723
Київська	5604	626	2226	3633	594	1541	1971	31	684
Кіровоградська	15213	6771	11705	14349	6683	8630	865	88	3075
Львівська	3614	908	4754	2922	533	2979	693	375	1775
Миколаївська	9332	3775	7630	8909	3751	5522	423	24	2108
Одеська	4812	1736	4324	4630	1722	3204	182	14	1120
Полтавська	18064	3530	8972	15417	3387	6926	2647	143	2046
Рівненська	6089	688	7911	5146	561	5348	943	126	2563
Сумська	19517	2724	6214	18296	2598	3864	1221	126	2351
Тернопільська	13560	1808	8107	12084	1694	5349	1476	114	2758
Харківська	7566	1757	4921	6568	1735	3721	997	22	1200
Херсонська	12152	3674	10943	10766	3650	8625	1385	24	2319
Хмельницька	17792	2494	8298	15690	2312	5387	2102	182	2911
Черкаська	22488	2548	6426	13782	2450	4598	8707	98	1828
Чернівецька	2584	631	8319	1876	583	5686	708	48	2633
Чернігівська	22982	2904	6012	21286	2755	4043	1696	149	1969
Україна	8443	1751	5408	6803	1676	3763	1640	75	1645
Еталон	22982	6771	11705	21286	6683	8630	8707	375	3594

Продовження табл. 5

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Урожайність								
	зернові			картопля			овочі		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	2633	643	547	1	1	1212	5	1	283
Волинська	611	181	442	3	2	1138	7	9	256
Дніпропетровська	561	259	441	15	1	133	30	5	191
Житомирська	1699	166	304	25	16	1400	6	1	306
Закарпатська	87	13	208	18	1	381	1	0	221
Запорізька	964	354	435	0	0	115	6	6	146
Івано-Франківська	280	63	215	0	2	733	2	2	129
Київська	689	109	87	7	1	338	9	2	111
Кіровоградська	2502	1040	891	0	0	567	6	0	268
Львівська	393	63	172	16	4	627	9	3	257
Миколаївська	1300	566	785	1	2	162	275	18	173
Одеська	815	335	509	0	0	147	21	2	91
Полтавська	3071	629	753	5	1	736	3	0	388
Рівненська	759	81	386	2	1	1118	6	2	226
Сумська	3400	479	261	5	0	881	2	0	187
Тернопільська	1762	268	542	28	5	899	11	5	247
Харківська	915	244	427	0	0	330	7	3	235
Херсонська	1199	450	853	8	14	248	488	77	711
Хмельницька	2342	364	329	1	1	995	5	2	188
Черкаська	2888	467	474	23	1	609	90	2	214
Чернівецька	225	39	427	0	1	661	1	1	272
Чернігівська	4349	476	173	63	36	1199	5	0	199
Україна	1136	263	352	7	3	496	30	4	195
Еталон	4349	1040	891	63	36	1400	488	77	711

Продовження табл. 5

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Виробництво								
	м'ясо у забійній масі			молоко			яйця		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	254	1	21	120	13	365	246	В.д	339
Волинська	75	3	34	77	12	271	27	В.д	171
Дніпропетровська	70	0	9	20	2	67	179	В.д	77
Житомирська	10	1	35	88	8	337	64	В.д	511
Закарпатська	1	0	44	0	1	273	0	В.д	213
Запорізька	12	0	16	20	0	110	283	В.д	95
Івано-Франківська	31	2	33	10	3	299	171	В.д	186
Київська	33	1	13	45	2	39	572	В.д	135
Кіровоградська	16	2	37	61	4	248	136	В.д	447

Львівська	17	13	21	9	3	181	21	В.д	138
Миколаївська	3	0	24	39	3	226	98	В.д	115
Одеська	3	0	13	12	0	123	5	В.д	83
Полтавська	29	1	18	264	20	257	385	В.д	170
Рівненська	15	4	30	54	3	259	222	В.д	321
Сумська	14	0	28	138	18	214	143	В.д	228
Тернопільська	23	2	29	85	1	353	313	В.д	233
Харківська	15	0	17	87	4	99	110	В.д	134
Херсонська	8	0	30	43	2	225	737	В.д	169
Хмельницька	23	2	26	116	24	366	675	В.д	143
Черкаська	258	2	24	235	11	147	374	В.д	253
Чернівецька	17	1	27	12	1	276	63	В.д	317
Чернігівська	18	2	14	225	20	259	48	В.д	241
Україна	38	2	19	60	5	165	216	В.д	173
Еталон	258	13	44	264	24	366	737	В.д	511

Джерело: Сформовано та розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України.

6. Стандартизовані коефіцієнти випуску продукції і виробництва продуктів харчування на душу населення господарськими формуваннями в аграрному секторі України

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Виробництво продукції с.г.			Рослинництво			Тваринництво		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	0,95	0,52	0,81	0,66	0,51	0,76	0,90	0,26	0,80
Волинська	0,30	0,23	0,65	0,21	0,21	0,59	0,28	0,42	0,69
Дніпропетровська	0,28	0,29	0,33	0,20	0,29	0,35	0,25	0,07	0,21
Житомирська	0,49	0,16	0,82	0,50	0,15	0,70	0,09	0,21	1,00
Закарпатська	0,03	0,02	0,53	0,03	0,02	0,35	0,00	0,07	0,90
Запорізька	0,30	0,33	0,43	0,29	0,33	0,44	0,09	0,01	0,34
Івано-Франківська	0,15	0,08	0,51	0,10	0,08	0,37	0,15	0,10	0,76
Київська	0,24	0,09	0,19	0,17	0,09	0,18	0,23	0,08	0,19
Кіровоградська	0,66	1,00	1,00	0,67	1,00	1,00	0,10	0,23	0,86
Львівська	0,16	0,13	0,41	0,14	0,08	0,35	0,08	1,00	0,49
Миколаївська	0,41	0,56	0,65	0,42	0,56	0,64	0,05	0,07	0,59
Одеська	0,21	0,26	0,37	0,22	0,26	0,37	0,02	0,04	0,31
Полтавська	0,79	0,52	0,77	0,72	0,51	0,80	0,30	0,38	0,57
Рівненська	0,26	0,10	0,68	0,24	0,08	0,62	0,11	0,34	0,71
Сумська	0,85	0,40	0,53	0,86	0,39	0,45	0,14	0,34	0,65
Тернопільська	0,59	0,27	0,69	0,57	0,25	0,62	0,17	0,30	0,77
Харківська	0,33	0,26	0,42	0,31	0,26	0,43	0,11	0,06	0,33
Херсонська	0,53	0,54	0,93	0,51	0,55	1,00	0,16	0,06	0,65
Хмельницька	0,77	0,37	0,71	0,74	0,35	0,62	0,24	0,49	0,81
Черкаська	0,98	0,38	0,55	0,65	0,37	0,53	1,00	0,26	0,51
Чернівецька	0,11	0,09	0,71	0,09	0,09	0,66	0,08	0,13	0,73
Чернігівська	1,00	0,43	0,51	1,00	0,41	0,47	0,19	0,40	0,55
Україна	0,37	0,26	0,46	0,32	0,25	0,44	0,19	0,20	0,46
Еталон	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Продовження табл. 6

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Урожайність								
	зернові			картопля			овочі		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	0,61	0,62	0,61	0,01	0,02	0,87	0,01	0,01	0,40
Волинська	0,14	0,17	0,50	0,04	0,06	0,81	0,01	0,11	0,36
Дніпропетровська	0,13	0,25	0,49	0,24	0,02	0,09	0,06	0,06	0,27
Житомирська	0,39	0,16	0,34	0,40	0,46	1,00	0,01	0,01	0,43
Закарпатська	0,02	0,01	0,23	0,29	0,02	0,27	0,00	0,00	0,31
Запорізька	0,22	0,34	0,49	0,00	0,00	0,08	0,01	0,07	0,21
Івано-Франківська	0,06	0,06	0,24	0,00	0,04	0,52	0,00	0,02	0,18
Київська	0,16	0,10	0,10	0,11	0,03	0,24	0,02	0,03	0,16
Кіровоградська	0,58	1,00	1,00	0,00	0,00	0,41	0,01	0,00	0,38
Львівська	0,09	0,06	0,19	0,26	0,10	0,45	0,02	0,03	0,36
Миколаївська	0,30	0,54	0,88	0,02	0,05	0,12	0,56	0,23	0,24
Одеська	0,19	0,32	0,57	0,01	0,00	0,10	0,04	0,02	0,13
Полтавська	0,71	0,60	0,85	0,08	0,02	0,53	0,01	0,01	0,54
Рівненська	0,17	0,08	0,43	0,03	0,02	0,80	0,01	0,02	0,32
Сумська	0,78	0,46	0,29	0,08	0,00	0,63	0,00	0,00	0,26
Тернопільська	0,41	0,26	0,61	0,45	0,14	0,64	0,02	0,06	0,35
Харківська	0,21	0,23	0,48	0,00	0,00	0,24	0,01	0,03	0,33
Херсонська	0,28	0,43	0,96	0,12	0,40	0,18	1,00	1,00	1,00
Хмельницька	0,54	0,35	0,37	0,02	0,02	0,71	0,01	0,03	0,26
Черкаська	0,66	0,45	0,53	0,37	0,04	0,43	0,18	0,03	0,30
Чернівецька	0,05	0,04	0,48	0,00	0,02	0,47	0,00	0,01	0,38
Чернігівська	1,00	0,46	0,19	1,00	1,00	0,86	0,01	0,00	0,28
Україна	0,26	0,25	0,39	0,11	0,07	0,35	0,06	0,06	0,27
Еталон	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Продовження табл. 6

Область	Показники/форми аграрного виробництва								
	Виробництво								
	м'ясо у забійній масі			молоко			яйця		
	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення	С.-г. підприємства	Фермерські господарства	Господарства населення
Вінницька	0,98	0,06	0,49	0,45	0,56	1,00	0,33	В.д	0,66
Волинська	0,29	0,21	0,78	0,29	0,50	0,74	0,04	В.д	0,34
Дніпропетровська	0,27	0,04	0,20	0,08	0,08	0,18	0,24	В.д	0,15
Житомирська	0,04	0,07	0,79	0,33	0,33	0,92	0,09	В.д	1,00
Закарпатська	0,00	0,03	1,00	0,00	0,05	0,75	0,00	В.д	0,42
Запорізька	0,04	0,01	0,35	0,08	0,02	0,30	0,38	В.д	0,19
Івано-Франківська	0,12	0,13	0,75	0,04	0,12	0,82	0,23	В.д	0,36
Київська	0,13	0,05	0,29	0,17	0,08	0,11	0,78	В.д	0,26

Кіровоградська	0,06	0,16	0,84	0,23	0,18	0,68	0,18	В.д	0,88
Львівська	0,07	1,00	0,48	0,03	0,11	0,49	0,03	В.д	0,27
Миколаївська	0,01	0,02	0,56	0,15	0,13	0,62	0,13	В.д	0,22
Одеська	0,01	0,02	0,29	0,05	0,01	0,34	0,01	В.д	0,16
Полтавська	0,11	0,11	0,41	1,00	0,82	0,70	0,52	В.д	0,33
Рівненська	0,06	0,33	0,67	0,20	0,11	0,71	0,30	В.д	0,63
Сумська	0,06	0,04	0,64	0,52	0,77	0,58	0,19	В.д	0,45
Тернопільська	0,09	0,19	0,67	0,32	0,05	0,97	0,43	В.д	0,46
Харківська	0,06	0,01	0,39	0,33	0,15	0,27	0,15	В.д	0,26
Херсонська	0,03	0,02	0,68	0,16	0,06	0,62	1,00	В.д	0,33
Хмельницька	0,09	0,16	0,60	0,44	1,00	1,00	0,92	В.д	0,28
Черкаська	1,00	0,12	0,56	0,89	0,44	0,40	0,51	В.д	0,50
Чернівецька	0,07	0,09	0,62	0,05	0,02	0,75	0,09	В.д	0,62
Чернігівська	0,07	0,13	0,32	0,85	0,83	0,71	0,06	В.д	0,47
Україна	0,15	0,12	0,43	0,23	0,21	0,45	0,29	В.д	0,34
	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	В.д	1,00

Джерело: Сформовано та розраховано автором на основі даних Державної служби статистики України.

Для кожної аналізованої області визначається значення її рейтингової оцінки. Ранжування проводиться в порядку зростання останньої. Найвищий рейтинг присвоюється області з максимальним значенням порівняльної оцінки (показник Роб). Так, за розрахованими даними, найвищий рейтинг стосовно продовольчої безпеки забезпечується за рахунок господарств населення. Найбільший показник тут реалізується господарствами

населення Кіровоградської і Житомирської областей, які посідають першість, друге рейтингове місце належить Херсонській області також за рахунок господарств населення, і на третьому рейтинговому місці конкурентоспроможності знаходяться теж господарства населення Вінницької області (рис. 4). Як висновок, господарства населення відіграють важливу роль у рівні забезпечення продовольчої безпеки населення.

Рис. 4. Рівень випуску продукції і виробництва продуктів харчування на душу населення господарськими формуваннями в аграрному секторі України

Джерело: Сформовано автором на основі розрахунків.

Для ефективного відображення варто виконати зведений рейтинг конкурентоспроможності господарських формувань за трьома групами показників.

У комплексі найвищий рейтинговий показник ресурсного, виробничого потенціалу, випуск продукції і виробництво продукції на душу населення Житомирської області, що

забезпечується за рахунок господарств населення. За нею йде Черкаська область, проте вже в конкурентній позиції за рахунок сільськогосподарських підприємств, що є цілком виправданим оскільки в області сконцентровано найбільше виробництво курятини, трійку замикає Закарпатська область за рахунок господарств населення (рис. 5).

Рис. 5. Рівень самозабезпечення господарських формувань в аграрному секторі України

Джерело: Сформовано автором на основі розрахунків.

Висновки. Оцінка рівня самозабезпечення господарських формувань в аграрному секторі України в розрізі ресурсного, виробничого потенціалу, випуск продукції і виробництво продукції на душу населення Житомирської області забезпечується за рахунок господарств населення. За нею йде Черкаська область проте вже в конкурентній позиції за рахунок сільськогосподарських підприємств, що є цілком виправданим, оскільки в області сконцентровано найбільше виробництво курятини, трійку замикає Закарпатська область за рахунок господарств населення.

рпатська область за рахунок господарств населення.

Для того щоб забезпечити відповідний рівень, представникам агробізнесу перш за все необхідно нарощувати конкурентні переваги в ресурсному потенціалі, а саме збільшувати поголів'я великої рогатої худоби, свиней, овець і кіз, розширювати посівні площі овочів, картоплі, зернових і кормових культур. Проте все це неможливо без зростання додаткових фінансових ресурсів і належної державної підтримки аграрної сфери.

Список бібліографічних посилань

1. *Бородіна О., Прокопа І.* Сімейні фермерські господарства: проблеми формалізації. *Дзеркало тижня*. URL : <https://dt.ua/ariculture/simeyni-fermerski-gospodarstva-problemi-formalizatsiyi-.html>.
2. Велика економічна енциклопедія / Варламова Т. П., Васильєва Н. А., Неганов Л. М., Сарафанова Е. В., Шаш Н. Н. Москва. Ексмо, 2007. 816 с.
3. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. *Завадський Й. С., Осовська Т. В., Юшкевич О. О.* Економічний словник. Київ : Кондор, 2006. 356 с.
5. *Малік М. Й., Заяць В. М.* Теоретичні засади та напрями трансформації особистих селянських господарств. *Економіка АПК*. 2013. № 5. С. 87-95.
6. *Малік М. Й., Шпикуляк О. Г.* Тенденції і перспективи розвитку особистих селянських господарств. *Економіка АПК*. 2018. № 1. С. 11-19.
7. *Малік М. Й., Шпикуляк О. Г., Мамчур В. А.* Інституційна формалізація розвитку сімейних фермерських господарств в Україні. *Економіка АПК*. 2018. № 10. С. 72-86.
8. Організаційно-економічне забезпечення розвитку сімейних фермерських господарств : монографія / Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019. 212 с.
9. *Осіпова М. М.* Питання розвитку сімейних фермерських господарств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2017. Вип. 22. Ч. 2. С. 20-23.
10. *Прокопа І. В., Беркута Т. В., Бетлій М. Г.* Диференціація господарств населення за характером виробництва: наслідки ринкової трансформації. *Економіка і прогнозування*. 2010. № 3. С. 74-89.
11. Рослинництво України: стат. зб. 2018 / за ред. О. М. Прокопенко; Держ. служба статистики України. Київ, 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/04/zb_rosl_2018.pdf.
12. *Спаський Г.* Розвиток сімейних фермерських господарств регіону. *Економіка АПК*. 2019. № 5. С. 49-59.
13. Тваринництво України: стат. зб. 2018 / за ред. О. М. Прокопенко; Держ. служба статистики України. Київ, 2019. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/05/zb_tu2018.pdf.
14. *Шпикуляк О. Г., Малік М. Й.* Становлення організаційно-економічної моделі сімейного фермерства в Україні: інституційні засади, проблеми та пріоритети. *Економіка АПК*. 2019. № 9. С. 86-98.
15. *Acikgoz N.* Coronavirus Requires Urgent New Measures for Agriculture. URL : <https://nacikgoz.blogactiv.eu/2020/04/01/coronavirus-requires-urgent-new-measures-for-agriculture>.
16. *Davis J. H.* From Agriculture to Agribusiness. *Harvard business Review*. 1956. Vol. 34. P. 3-23.
17. *Hill C.* Farmers believe coronavirus could 'change agriculture for the better' in the UK, says survey. URL : <http://news.agropages.com/News/NewsDetail---35009.htm>.
18. *Petrova A.* Bulgaria reallocates 175 mln euro in EU funds to back coronavirus-hit farmers. URL : <https://seenews.com/news/bulgaria-reallocates-175-mln-euro-in-eu-funds-to-back-coronavirus-hit-farmers-697998>.
19. *Rossi R.* Coronavirus crisis support for EU farmers. URL : [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_ATA\(2020\)649388](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_ATA(2020)649388).

References

1. Borodina, O. & Prokopa, I. (2014). Simeini fermerski gospodarstva: problemy formalizatsii [Family farms: problems of formalization]. *Dzerkalo tyzhnia*. Retrieved from: <https://dt.ua/ariculture/simeyni-fermerski-gospodarstva-problemi-formalizatsiyi-.html> [In Ukrainian].
2. Varlamova, T.P., Vasylieva, N.A., Nehanov, L.M., Sarafanova, E.V. & Shash, N.N. (2007). Velyka ekonomichna entsyklopediia [Large economic encyclopedia]. Moskva. Eksmo [In Ukrainian].
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].
4. Zavadskiy, Yo.S., Osovskaya, T.V. & Yushkevych, O.O. (2006). Ekonomichniy slovnyk [Economic Dictionary]. Kyiv. Kondor [In Ukrainian].
5. Malik, M.Yo. & Zaiats, V.M. (2013). Teoretychni zasady ta napriamy transformatsii osobystykh selianskykh gospodarstv [Theoretical foundations and directions of transformation of personal peasant farms]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 87-95 [In Ukrainian].
6. Malik, M.Yo. & Shpykuliak, O.H. (2018). Tendentsii i perspektyvy rozvytku osobystykh selianskykh gospodarstv [Trends and prospects for the development of personal peasant farms]. *Ekonomika APK*, 1, pp. 11-19 [In Ukrainian].
7. Malik, M.Yo., Shpykuliak, O.H. & Mamchur, V.A. (2018). Instyutsiina formalizatsiia rozvytku simeinykh fermerskykh gospodarstv v Ukraini [Institutional formalization of the development of family farms in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 10, pp. 72-86 [In Ukrainian].
8. Lupenko, Yu.O., Malik, M.Yo., Shpykuliak, O.H., et al. (2019). Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia rozvytku simeinykh fermerskykh gospodarstv : monohrafiia [Organizational and economic support for the development of family farms: monograph]. Kyiv : NNTs «ІАЕ» [In Ukrainian].
9. Osypova, M.M. (2017). Pytannia rozvytku simeinykh fermerskykh gospodarstv [Issues of development of family farms]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, 22 (2), pp. 20-23 [In Ukrainian].
10. Prokopa, I.V., Berkuta, T.V. & Betlii, M.H. (2010). Dyferentsiatsiia gospodarstv naselennia za kharakterom vyrobnytstva: naslidky rynkovoї transformatsii [Differentiation of households by the nature of production: the consequences of market transformation]. *Ekonomika i prohnouzuvannia*, 3, pp. 74-89 [In Ukrainian].
11. Roslynyntstvo Ukrainy: Statystychnyi zbirnyk [Crop production of Ukraine: Statistical collection]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/04/zb_rosl_2019.pdf [In Ukrainian].
12. Spaskyi, H. (2019). Rozvytok simeinykh fermerskykh gospodarstv rehionu [Development of family farms in the region]. *Ekonomika APK*, 5, pp. 49-59 [In Ukrainian].
13. Tvarynnytsvo Ukrainy: Statystychnyi zbirnyk [Livestock of Ukraine: Statistical collection]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/05/zb_tvaryny_2019.pdf [In Ukrainian].
14. Shpykuliak, O.H. & Malik, M.Yo. (2019). Stanovlennia orhanizatsiino-ekonomichnoi modeli simeinoho fermerstva v Ukraini: instyutsiini zasady, problemy ta priorytety [Formation of organizational and economic model of family farming in Ukraine: institutional principles, problems and priorities]. *Ekonomika APK*, 9, pp. 86-98 [In Ukrainian].
15. Acikgoz, N. (2020). Coronavirus Requires Urgent New Measures for Agriculture. Retrieved from: <https://nacikgoz.blogactiv.eu/2020/04/01/coronavirus-requires-urgent-new-measures-for-agriculture> [In English].
16. Davis, J.H. (1956). From Agriculture to Agribusiness. *Harvard business Review*, 34 [In English].
17. Hill, C. Farmers believe coronavirus could 'change agriculture for the better' in the UK, says survey. Retrieved from: <http://news.agropages.com/News/NewsDetail---35009.htm> [In English].
18. Petrova, A. (2020). Bulgaria reallocates 175 mln euro in EU funds to back coronavirus-hit farmers. Retrieved from: <https://seenews.com/news/bulgaria-reallocates-175-mln-euro-in-eu-funds-to-back-coronavirus-hit-farmers-697998> [In English].
19. Rossi, R. (2020). Coronavirus crisis support for EU farmers. Retrieved from: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_ATA\(2020\)649388](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_ATA(2020)649388) [In English].

The purpose of the article - development of a rating assessment of the level of self-sufficiency of economic entities in the agricultural sector as a toolkit for strategic monitoring of sectors of the national economy.

Research methods. It is based on the concept of an active policy for the implementation of entrepreneurial potential in the countryside, the components of which are measures for the development of farms and family farms, in particular, from the transformation mechanisms of formalizing personal peasant farms into a market economy environment. The following scientific methods were used: dialectical method of scientific knowledge of processes and phenomena; monographic (analysis of scientific achievements of Ukrainian and foreign scientists, analysis of the stages of business development); graphic (to obtain a synthesized representation of the object of research, identify its components, establish cause-and-effect relationships); empirical (based on a comprehensive assessment of the current state of the research object); abstract-logical (theoretical generalizations and formulation of conclusions).

Research results. Assessment of the level of self-sufficiency of economic entities in the agricultural sector made it possible to establish that, first of all, it is necessary to increase competitive advantages in resource potential, namely, to increase the number of cattle, pigs, sheep and goats, to expand the sown area for vegetables, potatoes, grain and fodder crops. All this can be realized by injecting additional financial resources and appropriate state support for the agrarian sector of the economy.

Scientific novelty. The methodological presentation and identification of the category of small agribusiness as structured and defined by law, institutional and economic criteria of the form of organization of farming in the countryside were further developed, with the appropriate definition of priority contours of possible organizational and economic performance of functioning due to employment in agricultural entrepreneurship.

Practical significance. Analysis of the current economic situation and rating assessment of the level of self-sufficiency of economic entities in the agricultural sector made it possible to assess the prospects for the development of economic entities in the agricultural sector, as well as to carry out predictive calculations of their formation and development. Tabl.: 6. Figs.: 5. Refs.: 19.

Keywords: rating; assessment; self-sufficiency; economic formations; agricultural sector.

Mamchur Volodymyr Anatoliiovych - candidate of economic sciences, deputy head of the department of entrepreneurship, cooperation, and agro-industrial integration, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony st., Kyiv, 03127)

E-mail: mamchur111@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1300-3633>

Мамчур В. А. Рейтинговая оценка уровня самообеспечения хозяйственных формирований в аграрном секторе

Цель статьи - разработка рейтинговой оценки уровня самообеспечения хозяйственных формирований в аграрном секторе как инструментария стратегического мониторинга отраслей национального хозяйства.

Методика исследования. Базируется на концепции активной политики реализации предпринимательского потенциала на селе, составляющими которой являются меры по рейтинговой оценке эффективности развития хозяйственных формирований в аграрном секторе. Используются следующие научные методы: диалектический метод научного познания процессов и явлений; монографический (анализ научных достижений украинских и зарубежных ученых, анализ этапов развития предпринимательства); графический (для получения синтезированного представления относительно объекта исследования, выявления его составляющих, установление причинно-следственных связей); эмпирический (по комплексной оценке современного состояния объекта исследования); абстрактно-логический (теоретические обобщения и формулирование выводов).

Результаты исследования. Оценка уровня самообеспечения хозяйственных формирований в аграрном секторе позволила установить, что прежде всего необходимо наращивать конкурентные преимущества в ресурсном потенциале, а именно: увеличивать поголовье крупного рогатого скота, свиней, овец и коз, расширять посевные площади под овощами, картофелем, зерновыми и кормовыми культурами. Все это возможно реализовать при вливании дополнительных финансовых ресурсов и надлежащей государственной поддержки аграрной сферы экономики.

Элементы научной новизны. Охарактеризованы этапы разработки комплексной сравнительной рейтинговой оценки, используемая в процессе исследования состояния предприятий отрасли. Определено, что итоговая рейтинговая оценка должна учитывать все важные параметры развития предприятий отрасли. Проведено рейтинговое оценивание уровня самообеспечения хозяйственных формирований, может использоваться как инструментарий стратегического мониторинга их развития.

Практическая значимость. Проанализировано современное экономическое положение, разработаны рейтинговую оценку уровня самообеспечения хозяйственных формирований в аграрном секторе, как инструментария стратегического мониторинга отраслей национального хозяйства. Табл.: 6. Илл.: 5. Библиогр.: 19.

Ключевые слова: рейтинг; оценка; самообеспечение; хозяйственные формирования; аграрный сектор.

Мамчур Владимир Анатольевич - кандидат экономических наук, заместитель заведующего отделом предпринимательства, кооперации и агропромышленной интеграции, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)

E-mail: mamchur111@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-1300-3633>

Стаття надійшла до редакції 03.03.2021 р.

Фахове рецензування: 19.03.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Мамчур В. А. Рейтингова оцінка рівня самозабезпечення господарських формувань в аграрному секторі. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 61 — 80. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103061>

Mamchur, V.A. (2021). Reitynhova otsinka rivnia samozabezpechennia hospodarskykh formuvan v ahrarnomu sektori [Rating assessment of the self-sufficiency level of economic entities in the agricultural sector]. *Ekonomika APK*, 3, pp. 61 — 80 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103061>

* * *